Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра теорії та історії політичної науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету _____ Рижак Л. В.

«21» 09 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція»

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	052 «Політологія»
факультет	Філософський
рівня вищої освіти	Другий (магістерський)

Львів 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія». – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. – 19 с.

Розробник: Шипунов Геннадій Володимирович, доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки філософського факультету (протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри теорії та історії політичної науки
_____ (доц. Шипунов Г.В.)

«31» 08 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.
Протокол №2/1 від «21» 09 2022 року

Голова Вченої ради _____ (доц. Рижак Л. В.)

«21» 09 2022 року

©Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2022
©Шипунов Г.В., 2022

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 4</td><td>Галузь знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»</td><td rowspan="3">Нормативна</td></tr>
<tr><td>Спеціальність
052 «Політологія»</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Модулів – 1
Змістових модулів – 1
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає
Загальна кількість годин – 120</td><td rowspan="5"></td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1-й</td></tr>
<tr><td>Семестр</td></tr>
<tr><td>1-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 3
самостійної роботи студента – 4,5</td><td rowspan="10">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
другий (магістерський)</td><td>32 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>72 год.</td></tr>
<tr><td>Індивідуальні завдання: 0 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних і семінарських) до кількості годин самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 1/1,5.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” є нормативним курсом зі спеціальності 052 “Політологія” для освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в І семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою, ECTS).

Вона покликана забезпечити ґрунтовні знання у сфері дослідження доктринальної та організаційної еволюції політичних партій, специфіки ідеологічного та організаційного розвитку лівих партій. Особлива увага під час викладу курсу „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” приділено формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отриманні знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.

Мета нормативної навчальної дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” – формування у майбутніх магістрів політології системного погляду на теоретико-методологічну специфіку вивчення лівих політичних партій; особливості розвитку теорії політичних партій; особливості взаємозв’язку між демократією та політичними партіями, а також напрями їхньої трансформації у XXI столітті; причини трансформації інституту політичної партії, насамперед у доктринальному та організаційному вимірах, а також на основні теорії партійних змін; специфіку організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав; механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів, зокрема політичних партій; методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій; основні підходи в політичній науці до концептуалізації лівих, правих та центристів; специфіку “ліво-правого” партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав; логіку ідеологічного та організаційного становлення та подальшої еволюції лівих політичних партій – соціалістичних (соціал-демократичних) і комуністичних – на всіх етапах їхнього доктринального та організаційного розвитку – від середини XIX століття до теперішнього часу; особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та інституційної альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій.

Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навики у майбутній професійній діяльності.

Завдання курсу:

- сформувати у майбутніх магістрів політології вміння користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики;
- визначити та навчити застосовувати у дослідженнях індикатори інституту політичної партії;
- означити особливості та навчити використовувати теорії партійних змін для ефективного дослідження причин, змісту та наслідків змін конкретних політичних партій;
- навчити визначати у конкретно-емпіричних дослідженнях ідеологічну ідентичність та ідеологічну послідовність політичних партій;
- визначити та навчити застосувати у дослідженнях індикатори лівих, правих та центристських політичних партій;
- означити основні напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій, зокрема й в Україні.

За результатами успішного засвоєння курсу студент повинен:

- **знати:**

- теоретико-методологічну специфіку вивчення лівих політичних партій;
- особливості розвитку теорії політичних партій;
- особливості взаємозв'язку між демократією та політичними партіями, а також напрями їхньої трансформації у XXI столітті;
- причини трансформації інституту політичної партії, насамперед у доктринальному та організаційному вимірах, а також основні теорії партійних змін;
- специфіку організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав;
- механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів, зокрема політичних партій;
- методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій;
- основні підходи в політичній науці до концептуалізації лівих, правих та центристів;
- специфіку "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав;
- логіку ідеологічного та організаційного становлення та подальшої еволюції лівих політичних партій – соціалістичних (соціал-демократичних) і комуністичних – на всіх етапах їхнього доктринального та організаційного розвитку – від середини XIX століття до теперішнього часу;
- особливості анархо-синдикалізму як основної ідеологічної та інституційної альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій.

- **вміти:**

- визначати та застосовувати у дослідженнях індикатори інституту політичної партії;
- використовувати теорії партійних змін для ефективного дослідження причин, змісту та наслідків змін конкретних політичних партій;
- визначати у конкретно-емпіричних дослідженнях ідеологічну ідентичність та ідеологічну послідовність політичних партій;
- визначати та застосувати у дослідженнях індикатори лівих, правих та центристських політичних партій;
- спрогнозувати подальші напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій, зокрема й в Україні.

Крім того, в результаті успішного завершення курсу студент набуде:

- **загальних компетентностей:**

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми;
- здатність до підготовки рекомендацій і проектів рішень на основі аналізу інформації;
- володіння методами вивчення суспільних феноменів, явищ і процесів.

- **спеціальних компетентностей:**

- усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації;
- критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, ґендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів;
- усвідомлення суті та змісту доктринального і програмного позиціонування партій та міжнародних організацій, зокрема переваг і недоліків ідеологій лівого спектру, а також

критеріїв і параметрів радикалізму, екстремізму й тероризму та механізмів їх попередження та протидії їм.

Програмні результати навчання:

- застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту;
- критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів;
- усвідомлювати сутність, типи, причини та наслідки політичних змін і криз, в тому числі на тлі еволюції, організації і доктрин лівих партій, а також сутність, особливості, моделі й стратегії, методи та процедури, специфіку і наповненість радикалізму, екстремізму і тероризму, техніки та механізми протидії їм і антикризового менеджменту у контексті етнічних, територіальних, регіональних конфліктів тощо, зокрема антитерористичної діяльності держави та ролі і функціональності міжнародних організацій у протидії деструктивним явищам в політиці.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення.

Предмет та завдання курсу. Теоретико-методологічна специфіка вивчення лівих політичних партій. Історіографія та джерельна база дослідження доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій. Праці, пов'язані з аналізом політичних партій як інституту. Праці, автори яких сфокусовані на вивчені специфіки "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування як основного методу структурування політичного поля. Праці та джерела, які дають змогу скласти цілісне уявлення про закономірності розвитку лівого політичного руху, зокрема визначити логіку та магістральні напрями доктринальної та організаційної еволюції лівих партій.

Основні поняття: політична партія, ліва партія, права партія, центристська партія, партійні зміни, партійна ідеологія, партійна організація.

Тема 2. Методологічні засади дослідження політичних партій.

Інститут політичної партії: індикатори визначення та функції. Особливості розвитку теорії політичних партій. Політичні партії та демократія: особливості взаємозв'язку та напрями трансформації у XXI столітті.

Основні поняття: політична партія, індикатори політичної партії, теорія політичних партій, політична партія як інститут демократії.

Тема 3. Інститут політичної партії: причини трансформації.

Чому партії змінюються?: плюралізм концептуальних підходів. Зміни партійної системи та трансформація партій. Зміни у навколишньому середовищі (соціально-економічному, політичному) та трансформація партій. Стратегії та дії партійних лідерів і трансформація політичних партій. Інтегративна теорія партійних змін К. Джанди та Р. Хармела.

Основні поняття: політична партія, партійна система, трансформація політичних партій, стратегії та дії партійних лідерів, партійна ідеологія, партійна організація, партійні цілі.

Тема 4. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина І.

Три організаційні "обличчя" політичної партії: підхід Р. С. Каца та П. Мейра. Концепція З. Інейді та Л. Лінека. Специфіка організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав: особливості аналізу. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід П. Копецького. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід І. ван Бізен.

Основні поняття: політична партія, партійна організація, організаційні "обличчя" політичної партії, політичний режим, перехідний тип політичного режиму, організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи.

Тема 5. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина ІІ.

Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: комплексний підхід Г. Кітшельта. Три організаційні типи партій: харизматичний, клієнтелістський та програмний. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід Дж. Т. Ішиями. Чотири організаційні типи партій: кадровоподібні, масовоподібні, програмні та клієнтелістські.

Основні поняття: політична партія, партійна організація, організаційні "обличчя" політичної партії, політичний режим, перехідний тип політичного режиму, організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи.

Тема 6. Методологічна стратегія дослідження ідеологій політичних партій.

Ідеї як основна складова ідеологій політичних партій: особливості концептуалізації. Механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів (соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм). Ідеологічна ідентичність політичних партій: основні підходи до визначення. Ідеологічна ідентичність та ідеологічна послідовність політичних партій. Методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій: апріорні судження; вторинний аналіз текстів; використання масових соціологічних опитувань; дослідження партійних еліт; аналіз партійних програм і маніфестів; опитування експертів; залучення представників політичних партій до визначення власних позицій (проєкт "EU Profiler").

Основні поняття: політична партія, ідея, партійна ідеологія, соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм, ідеологічна ідентичність політичних партій, ідеологічна послідовність політичних партій, партійні програми.

Тема 7. "Ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування як основний метод структурування політичного поля.

"Ліво-права" семантика у політичному дискурсі: історія формування. Ліві та праві: основні підходи до концептуалізації в політичній науці. Дедуктивний (апріорний) індуктивний (апостеріорний) підхід до визначення лівих та правих.

Основні поняття: політична партія, партійна ідеологія, лівиця, правиця, дедуктивний (апріорний) підхід до визначення лівиці та правиці, індуктивний (апостеріорний) підхід до визначення лівиці та правиці.

Тема 8. Специфіка "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: особливості аналізу.

"Ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: підхід Г. Кітшельта. "Ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: підхід М. Тевітс і Н. Леткі.

Основні поняття: політична партія, "ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування, політичний режим, гібридний політичний режим, посткомуністичні держави.

Тема 9. Ліві, праві та центристські політичні партії: індикатори визначення.

Ліві політичні партії: індикатори визначення. Праві політичні партії: індикатори визначення. Центристські політичні партії: індикатори визначення.

Основні поняття: політична партія, індикатори політичної партії, матеріальні цінності, постматеріальні цінності, партійна ідеологія, "ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування, теорія іррелевантності, теорія стійкості, теорія трансформації, теорія плюралізації, ліва партія, права партія, центристська партія.

Тема 10. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. Частина І.

Особливості формування базових ідеологічних принципів та партійної інституалізації лівих політичних сил (1848–1896 рр.): виникнення соціалістичних та соціал-демократичних партій. Розкол марксизму як детермінуючий фактор ідейно-інституційного розвитку лівих політичних партій у ХХ столітті: революційний марксизм, соціал-реформізм та "марксистський центр" (1896–1914 рр.).

Основні поняття: ідеологія, партійна ідеологія, ліві партії, соціалістична партія, соціал-демократична партій, революційний марксизм, соціал-реформізм та "марксистський центр.

Тема 11. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. Частина ІІ.

Радикалізація соціалістичного руху в Російській імперії та специфіка ідейно-інституційного становлення комуністичної партії (1895–1923 рр.). Ленінізм як основа ідеологічного та організаційного формування комуністичної партії: концепція партії "нового типу" та принципи демократичного централізму.

Основні поняття: ідеологія, партійна ідеологія, партійна організація, ліві партії, соціалістична партія, соціал-демократична партій, комуністична партія, демократичний централізм.

Тема 12. Анархо-синдикалізм як основна ідеологічна та інституційна альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій.

Особливості формування анархізму та його роль у лівому русі (анархо-колективізм, анархо-комунізм). Основні принципи та етапи формування революційного синдикалізму (Ж. Сорель). Ідейний синтез анархізму та революційного синдикалізму – анархо-синдикалізм (Р. Роккер).

Основні поняття: лівий рух, анархізм, анархо-колективізм, анархо-комунізм революційний синдикалізм, анархо-синдикалізм, профспілки.

Тема 13. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина І.

Ідейно-інституційний розвиток комуністичних партій в умовах формування та консолідації тоталітарного політичного режиму в СРСР. Міжнародний комуністичний рух: наслідки ідеологічної та організаційної гегемонії радянської комуністичної партії. Єврокомунізм як ідейно-інституційна опозиція марксизму-ленінізму: "соціал-демократизація" комуністичних партій Західної Європи.

Основні поняття: політична партія, комуністична партія, політичний режим, тоталітаризм, Комінтерн, єврокомунізм, марксизм-ленінізм, соціал-демократія.

Тема 14. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина ІІ.

Етапи ідейно-інституційного розвитку комуністичних партій в умовах лібералізації та демократизації політичного режиму в СРСР. Стратегії адаптації комуністичних партій до нових суспільно-політичних та соціально-економічних умов після розпаду СРСР.

Основні поняття: політична партія, комуністична партія, політичний режим, тоталітаризм, "перебудова", лібералізація, демократизація, стратегія лівого відступу, стратегія прагматичної реформи, національно-патріотична стратегія.

Тема 15. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина І.

Австромарксизм та концепція демократичного соціалізму: перехід соціал-демократичних партій від класового типу до моделі "всеохоплюючої" партії. Ліберальний соціалізм як синтез ідей свободи та справедливості. Західний марксизм і рух "нових лівих" як основна ідеологічна та організаційна альтернатива соціал-демократизму та марксизму-ленінізму: етапи становлення.

Основні поняття: політична партія, партійна ідеологія, партійна організація, австромарксизм, демократичний соціалізм, ліберальний соціалізм, західний марксизм, "нові ліві", соціал-демократія, марксизм-ленінізм.

Тема 16. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина ІІ.

Соціал-демократичні партії в умовах глобальної економічної кризи 1970-1980рр. і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу: особливості ідеологічної та організаційної модернізації. "Третій шлях": соціал-демократичні партії у пошуках нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування (1994–2007 рр.). Криза концепції "третього шляху" як універсальної моделі ідейно-інституційної модернізації соціал-демократичних партій та сучасні тренди розвитку лівих політичних партій на тлі ренесансу соціалістичних ідей (2008–2021 рр.).

Основні поняття: політична партія, партійна ідеологія, партійна організація, соціал-демократія, демократичний соціалізм, ліберальний соціалізм, "третій шлях".

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення.	3	2	-	-	-	1
Тема 2. Методологічні засади дослідження політичних партій.	3	2	-	-	-	1
Тема 3. Інститут політичної партії: причини трансформації.	9	2	2	-	-	5
Тема 4. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина І.	7	2	-	-	-	5
Тема 5. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. Частина ІІ.	9	2	2	-	-	5
Тема 6. Методологічна стратегія дослідження ідеологій політичних партій.	9	2	2	-	-	5
Тема 7. "Ліво-праве" партійно-ідеологічне розмежування як основний метод структурування політичного поля.	9	2	2	-	-	5
Тема 8. Специфіка "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: особливості аналізу.	7	2	-	-	-	5
Тема 9. Ліві, праві та центристські політичні партії: індикатори визначення.	9	2	2	-	-	5
Тема 10. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. Частина І.	7	2	-	-	-	5
Тема 11. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. Частина ІІ.	9	2	2	-	-	5
Тема 12. Анархо-синдикалізм як основна ідеологічна та інституційна альтернатива розвитку лівого руху у форматі політичних партій.	7	2	-	-	-	5
Тема 13. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина І.	7	2	-	-	-	5
Тема 14. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку Частина ІІ.	9	2	2	-	-	5
Тема 15. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина І.	7	2	-	-	-	5
Тема 16. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. Частина ІІ.	9	2	2	-	-	5
Разом – Змістовний модуль 1	120	32	16	-	-	72
РАЗОМ	120	32	16	-	-	72

5. Теми семінарських занять

Змістовий модуль 1

Тема 1. Інститут політичної партії: причини трансформації. (2 год.)

1. Чому партії змінюються?: плюралізм концептуальних підходів.
2. Зміни партійної системи та трансформація партій.
3. Зміни у навколишньому середовищі (соціально-економічному, політичному) та трансформація партій.
4. Стратегії та дії партійних лідерів і трансформація політичних партій.
5. Інтегративна теорія партійних змін К. Джанди та Р. Хармела.

Основні поняття: політична партія, партійна система, трансформація політичних партій, стратегії та дії партійних лідерів, партійна ідеологія, партійна організація, партійні цілі.

Тема 2. Методологічний інструментарій вивчення організаційного розвитку політичних партій. (2 год.)

1. Три організаційні "обличчя" політичної партії: підхід Р. С. Каца та П. Мейра. Концепція З. Інейді та Л. Лінека.
2. Специфіка організаційної еволюції політичних партій в умовах перехідних типів політичних режимів посткомуністичних держав: особливості аналізу.
3. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід П. Копецького.
4. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід І. ван Бізен.
5. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: комплексний підхід Г. Кітшельта.
6. Організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи: підхід Дж. Т. Ішиями.

Основні поняття: політична партія, партійна організація, організаційні "обличчя" політичної партії, політичний режим, перехідний тип політичного режиму, організаційна еволюція політичних партій Центральної та Східної Європи.

Тема 3. Методологічна стратегія дослідження ідеологій політичних партій. (2 год.)

1. Ідеї як основна складова ідеологій політичних партій: особливості концептуалізації.
2. Механізми впливу ідей на політичні процеси та формування політичних інститутів (соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм).
3. Ідеологічна ідентичність політичних партій: основні підходи до визначення.
4. Методики визначення ідеологічної ідентичності політичних партій: апріорні судження; вторинний аналіз текстів; використання масових соціологічних опитувань; дослідження партійних еліт; аналіз партійних програм і маніфестів;

опитування експертів; залучення представників політичних партій до визначення власних позицій (проєкт “EU Profiler”).

Основні поняття: політична партія, ідея, партійна ідеологія, соціальний конструктивізм; історичний неоінституціоналізм; дискурсивний неоінституціоналізм, ідеологічна ідентичність політичних партій, ідеологічна послідовність політичних партій, партійні програми.

Тема 4. “Ліво-праве” партійно-ідеологічне розмежування як основний метод структурування політичного поля. (2 год.)

1. “Ліво-права” семантика у політичному дискурсі: історія формування.
2. Ліві та праві: основні підходи до концептуалізації в політичній науці.
3. Дедуктивний (апріорний) індуктивний (апостеріорний) підхід до визначення лівих та правих.

Основні поняття: політична партія, партійна ідеологія, лівиця, правиця, дедуктивний (апріорний) підхід до визначення лівиці та правиці, індуктивний (апостеріорний) підхід до визначення лівиці та правиці.

Тема 5. Ліві, праві та центристські політичні партії: індикатори визначення. (2 год.)

1. Ліві політичні партії: індикатори визначення.
2. Праві політичні партії: індикатори визначення.
3. Центристські політичні партії: індикатори визначення.

Основні поняття: політична партія, індикатори політичної партії, матеріальні цінності, постматеріальні цінності, партійна ідеологія, “ліво-праве” партійно-ідеологічне розмежування, теорія іррелевантності, теорія стійкості, теорія трансформації, теорія плюралізації, ліва партія, права партія, центристська партія.

Тема 6. Ліві політичні партії: логіка ідеологічного та організаційного становлення. (2 год.)

1. Особливості формування базових ідеологічних принципів та партійної інституалізації лівих політичних сил (1848–1896 рр.): виникнення соціалістичних та соціал-демократичних партій.
2. Розкол марксизму як детермінуючий фактор ідейно-інституційного розвитку лівих політичних партій у ХХ столітті: революційний марксизм, соціал-реформізм та “марксистський центр” (1896–1914 рр.).
3. Радикалізація соціалістичного руху в Російській імперії та специфіка ідейно-інституційного становлення комуністичної партії (1895–1923 рр.).
4. Ленінізм як основа ідеологічного та організаційного формування комуністичної партії: концепція партії “нового типу” та принципи демократичного централізму.

Основні поняття: ідеологія, партійна ідеологія, ліві партії, соціалістична партія, соціал-демократична партій, революційний марксизм, соціал-реформізм та “марксистський центр.

Тема 7. Еволюція комуністичних партій: монізм ідеологічного та організаційного розвитку. (2 год.)

1. Ідейно-інституційний розвиток комуністичних партій в умовах формування та консолідації тоталітарного політичного режиму в СРСР.
2. Міжнародний комуністичний рух: наслідки ідеологічної та організаційної гегемонії радянської комуністичної партії.
3. Єврокомунізм як ідейно-інституційна опозиція марксизму-ленінізму: "соціал-демократизація" комуністичних партій Західної Європи.
4. Етапи ідейно-інституційного розвитку комуністичних партій в умовах лібералізації та демократизації політичного режиму в СРСР.
5. Стратегії адаптації комуністичних партій до нових суспільно-політичних та соціально-економічних умов після розпаду СРСР.

Основні поняття: політична партія, комуністична партія, політичний режим, тоталітаризм, "перебудова", лібералізація, демократизація, стратегія лівого відступу, стратегія прагматичної реформи, національно-патріотична стратегія.

Тема 8. Соціал-демократичні політичні партії: плюралізм траєкторій ідеологічного та організаційного розвитку. (2 год.)

1. Австромарксизм та концепція демократичного соціалізму: перехід соціал-демократичних партій від класового типу до моделі "всеохоплюючої" партії.
2. Ліберальний соціалізм як синтез ідей свободи та справедливості.
3. Західний марксизм і рух "нових лівих" як основна ідеологічна та організаційна альтернатива соціал-демократизму та марксизму-ленінізму: етапи становлення.
4. Соціал-демократичні партії в умовах глобальної економічної кризи 1970-1980рр. і трансформації соціальної структури провідних індустріальних держав Заходу: особливості ідеологічної та організаційної модернізації.
5. "Третій шлях": соціал-демократичні партії у пошуках нової ідеологічної ідентичності та стратегій організаційного реформування (1994–2007 рр.).
6. Криза концепції "третього шляху" як універсальної моделі ідейно-інституційної модернізації соціал-демократичних партій та сучасні тренди розвитку лівих політичних партій на тлі ренесансу соціалістичних ідей (2008–2021 рр.).

Основні поняття: політична партія, партійна ідеологія, партійна організація, соціал-демократія, демократичний соціалізм, ліберальний соціалізм, "третій шлях".

6. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені навчальною програмою.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічна специфіка вивчення лівих політичних партій. Історіографія та джерельна база дослідження доктринальної та організаційної еволюції лівих політичних партій.	1
2	Тема 2. Політичні партії та демократія: особливості взаємозв'язку та напрями трансформації у XXI столітті.	1
3	Тема 3. Використання інтегративної теорія партійних змін К. Джанди та Р. Хармела в контексті дослідження змін політичних партій України.	5
4	Тема 4. Організаційні моделі політичних партій: особливості еволюції.	5
5	Тема 5. Особливості організаційної еволюції нових політичних партій (партій "нової політики"): концепція "тихої революції" Р. Інглхарта та формування партій "нової політики".	5
6	Тема 6. Використання методики визначення позиції політичної партії у межах "ліво-правої" партійно-ідеологічної шкали Х. М. Кіма та Р. Фордінга в контексті дослідження ідеологій політичних партій України.	5
7	Тема 7. Специфіка "ліво-правого" партійно-ідеологічне розмежування у XXI ст.: теорія іррелевантності, теорія стійкості, теорія трансформації, теорія плюралізації.	5
8	Тема 8. Особливості "ліво-правого" партійно-ідеологічного розмежування у політичному полі посткомуністичних держав: приклад України.	5
9	Тема 9. Теорія "постматеріалізму" Р. Інглхарта та визначення індикаторів лівих, правих та центристських політичних партій.	5
10	Тема 10. Лівий політичний рух у середині XIX століття.	5
11	Тема 11. Ліві політичні партії наприкінці XIX – на початку XX століття: напрями ідеологічного та організаційного розвитку.	5
12	Тема 12. Анархізм та особливості розвитку лівого політичного руху: основі ідеї.	5
13	Тема 13. Формування комуністичних партій в умовах утвердження тоталітарного режиму в СРСР.	5
14	Тема 14. Комуністичні партії у пострадянський період: основні вектори ідеологічного та організаційного розвитку.	5
15	Тема 15. Соціал-демократія у другій половині XX століття: основні ідеї та напрями організаційного ровзитку	5
16	Тема 16. Перспективи розвитку соціал-демократичних партій у XXI столітті.	5
Разом		72

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальною програмою.

9. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (групові проєкти, тьюторство і т.д.).

На лекційних заняттях використовуються передусім словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Розрахункова робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

10. Методи контролю

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточній контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” оцінюється за п’ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та контрольний замір знань. Одержаний результат множимо на коефіцієнт 10. За семестр студент набирає до 50 балів.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
- Есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за контрольний замір знань є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Контрольний замір знань

Контрольний замір знань проводиться відповідно до графіка навчального процесу.

Оцінка виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п’ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи проводяться у вигляді письмової контрольної роботи. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми контролю: письмові завдання, усні колоквіуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити самостійні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль

Позитивна оцінка поточної успішності за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція" передбачена така форма звітності, як іспит. Протягом семестру студент може набрати до 50 балів. На іспиті – максимально 50 балів. Для допуску до екзамену студент повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 26 балів.

Іспит є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Іспит проводиться в усній формі.

11. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Екзамен
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” .
2. Силабус і схема курсу „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” .
3. Методичні рекомендації для студентів з курсу „Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція” з планом проведення лекційних і семінарських занять та самостійної роботи з курсу, з методами контролю та правилами розподілу балів студентам, а також з питаннями до підсумкового екзамену.

13. Основна та додаткова література

Основна література:

1. Шипунов Г. Ідейно-інституційний розвиток лівих політичних партій: принципи дослідження: монографія. Львів: Простір-М, 2018. 470 с.
2. Barnfield M., Bale T. ‘Leaving the Red Tories’: Ideology, Leaders, and Why Party Members Quit. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (1). P. 3-9.
3. Bértoa F.C., Rama J. Paying for Appeasement: On the Moderating Role of Public Subsidies in East Central European Party Politics. *Party Politics*. 2022. Vol. 28 (4). P. 611-624.
4. Curini L. The Integrity of the 2016 US Presidential Election: Exploring the Possible Impact of Ideology on Experts’ Judgments. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(1). P. 81-91.
5. Ecker A., Jenny M., Müller W.C., Praprotnik K. How and Why Party Position Estimates from Manifestos, Expert, and Party Elite Surveys Diverge: A Comparative Analysis of the ‘Left–Right’ and the ‘European Integration’ dimensions. *Party Politics*. 2022. Vol. 28(3). P. 528-540.
6. Gomez R., Ramiro L., Morales L., Aja J. Joining the Party: Incentives and Motivations of Members and Registered Sympathizers in Contemporary Multi-Speed Membership Parties. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (4). P. 779-790.
7. Heinisch R., Saxonberg S., Werner A., Habersack F. The Effect of Radical Right Fringe Parties on Main Parties in Central and Eastern Europe: Empirical Evidence From Manifesto Data. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (1). P. 9-21.
8. Jastramskis M., Kuokštis V., Baltrukevičius M. Retrospective Voting in Central and Eastern Europe: Hyper-Accountability, Corruption or Socio-economic inequality? *Party Politics*. 2021. Vol. 27(4). P. 667-679.
9. Karremans J., Lefkofridi Z. Responsive versus Responsible? Party democracy in Times of Crisis. *Party Politics*. 2020. Vol. 26 (3). P. 271-279.
10. Klein E. Explaining Legislative Party Switching in Advanced and New democracies. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(2). P. 329-340.
11. Loxbo K., Hinnfors J., Hagevi M., Blombäck S., Demker M. The decline of Western European social democracy: Exploring the transformed link between welfare state generosity and the electoral strength of social democratic parties, 1975–2014. *Party Politics*. 2021. Vol. 27 (3). P. 430-441.
12. Social Democracy in the 21-st Century / edited by N. Brandal, Ø. Bratberg, D. E. Thorsen. Bingley, UK: Emerald Publishing, 2021. 304 p.
13. Taagepera R., Nemčok M. Majoritarian and Consensual democracies: The Seat Product Connection. *Party Politics*. 2021. Vol. 27(3). P. 393-406.

Додаткова література:

1. Каутський К. Соціальна революція / URL: https://diasporiana.org.ua/ideologiya/7556-kautskiy-k-sotsiyalna-revolyutsiya/

2. Маркс К., Енґельс Ф. Маніфест комуністичної партії / Пер. з нім. Київ: Вперед, 2010. 55 с.
3. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року / URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Marx_Karl/Ekonomichno-filosofski_rukopysy_1844_roku_zb/
4. Маркс К. Критика Готської програми / URL: https://vpered.wordpress.com/2014/04/03/marx-kritik-gotha-prog/
5. Маркс К., Енґельс Ф. Німецька ідеологія / URL: https://vpered.wordpress.com/2013/03/14/marx-engels-deutsche-ideologie/
6. Bakunin M. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/bakunin/index.htm
7. Bauer O. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bauer/index.htm
8. Blair T. Let Us Face the Future – The 1945 Anniversary Lecture. London: Fabian Society, 1995. 16 p.
9. Blair T. Socialism. London: Fabian Society, 1994. 7 p.
10. Brezhnev L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/brezhnev/index.htm
11. Bukharin N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/bukharin/library.htm
12. Carrillo S. Eurocommunism and the State / translated from the Spain by N. Green and A. M. Elliot. Westport, Connecticut: Lawrence Hill & Co., 1978. 172 p.
13. Gramsci A. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/gramsci/index.htm
14. Habermas J. Toward a Rational Society: Student Protest, Science, and Politics / translated by J. J. Shapiro. Cambridge: Polity Press, 1989. 132 p.
15. Kautsky K. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/kautsky/index.htm
16. Khrushchev N. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/khrushchev/index.htm
17. Korsch K. The Present State of the Problem of "Marxism and Philosophy" – An Anti-Critique. *Marxism and Philosophy* / K. Korsch / translated and with introduction by F. Halliday. New York: Monthly Review Press, 2008. P. 98–143.
18. Kropotkin P. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/kropotkin-peter/index.htm
19. Lenin V. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/lenin/works/sw/index.htm
20. Mills C. W. Letter to the New Left. *New Left Review*. 1960. Vol. I/5. P. 18–23.
21. Proudhon P.-J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/subject/economics/proudhon/index.htm
22. Rocker R. Anarchosyndicalism / URL: http://www.spunk.org/library/writers/rocker/sp001495/rocker_as1.html
23. Stalin J. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/decades-index.htm
24. Trotsky L. Selected Works / URL: https://www.marxists.org/archive/trotsky/works/index.htm

Інтернет-джерела:

1. Журнал "*Party Politics*" / URL: https://journals.sagepub.com/home/ppq
2. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/
3. Manifesto Project Database. URL: http://manifestoproject.wzb.eu
4. Marxists Internet Archive / URL: https://www.marxists.org/archive/trotsky/works/index.htm

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

«21» 09 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Ліві політичні партії: доктринальна та організаційна еволюція»

Форма навчання	Курс	Семестр	Заг. обсяг (год.)	Всього аудит. (год.)	У тому числі (год.):			Самостійна робота (год.)	Контрольні (модульні) роботи (шт.)	Розрахунково-графічні роботи	Курсові проекти (роботи)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
					Лекції	Лабораторні	Практичні/ семінарські						
Денна	I	I	120	48	32	0	16	72	1	0	0	0	1

Робоча програма складена на основі ОПП «ПОЛІТОЛОГІЯ» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Робоча програма складена Шипуновим Геннадієм Володимировичем, доктором політичних наук, доцентом, завідувачем кафедри теорії та історії політичної науки
(вчена ступінь, вчене звання, ім'я та ініціали автора (ів) програми)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки філософського факультету (протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри теорії та історії політичної науки _____ (доц. Шипунов Г.В.)
(підпис)

«31» 08 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету.
Протокол №2(1)/1 від «21» 09 2022 року

Голова Вченої ради _____ (доц. Рижак Л. В.)
(підпис)

«21» 09 2022 року